

Ανάπτυξη των γλωσσικών και γνωστικών ικανοτήτων των παιδιών με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών

Μώκου Χρυσούλα, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

Μώκος Ευάγγελος, Msc, Εκπαιδευτικός Α/θμιας Εκπαίδευσης, Υπ. Δρ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γεγονός ότι οι Νέες Τεχνολογίες (NT), με τη ραγδαία εξέλιξη και εξάπλωσή τους στους διάφορους τομείς, έχουν εισβάλλει και στην εκπαίδευση προκαλώντας έτσι μια έντονη επιστημονική συζήτηση, ταυτόχρονα όμως με μια νέα δυναμική μέσα στη σχολική τάξη. Όλο και περισσότερα σχολεία προμηθεύονται ηλεκτρονικούς υπολογιστές και αποκτούν πρόσβαση στο διαδίκτυο (Κελεσιδής, 2001), ενώ επίσης και πολλοί εκπαιδευτικοί εκπαιδεύονται στις Νέες Τεχνολογίες. Πόσο εφικτή φαντάζει σήμερα η εισαγωγή των NT στο σημερινό σχολείο, όταν η εισαγωγή τους αυτή απαιτεί ανατροπή παγιωμένων παιδαγωγικών αντιλήψεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών αλλά και ένα νέο παιδαγωγικό περιβάλλον; (Τζωρτζακάκης και Πολάκης, 1999).

Φαίνεται λοιπόν έντονος ο προβληματισμός της εκπαιδευτικής κοινότητας σχετικά με την εισαγωγή των NT, της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση. Η εισαγωγή των NT στην εκπαίδευση θα αποτελέσει ευκαιρία για:

- Ευκαιρία εκσυγχρονισμού της διδασκαλίας με την υποστήριξη των NT
- Διεύρυνση του εύρους των γνωστικών αντικειμένων με την προσθήκη ενός ακόμη, αυτό των NT
- Θα οδηγήσει στο γενικότερο επαναπροσδιορισμό της μαθησιακής διαδικασίας (Παπαδόπουλος, 1999)

Με άλλα λόγια έχουμε μια τρισυπόστατη θεώρηση της εισαγωγής των NT στην σύγχρονη εκπαίδευση: θα νοηθεί η εισαγωγή αυτή σαν ένα επιπλέον γνωστικό αντικείμενο που θα πρέπει να ενταχθεί στο πρόγραμμα σπουδών; Θα νοηθεί σα μέσο γνώσης έρευνας και μάθησης που θα υποστηρίζει την εκπαιδευτική διαδικασία στο σύνολό της; Ή θα νοηθεί σαν ένα μέσο για μια αποτελεσματική διδακτική προσέγγιση των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων, προάγοντας ταυτόχρονα τον τεχνολογικό και ψηφιακό αλφαριθμητισμό των μαθητών;

Η τεχνολογία και ο αναβαθμισμένος ρόλος του δασκάλου (Fischer 1993, Fraser et al. 1998, Hoyles and Sutherland 1989, Loveless and Hobin 1996), μπορούν να προσφέρουν νέες προσεγγίσεις και κατευθύνσεις στη διδακτική πράξη για μια πιο ενεργητική, συμμετοχική και επικοινωνιακή μάθηση και έτσι να επιτύχουν τα εξής:

- Να αναβαθμίσουν τη μαθησιακή διαδικασία εμπλουτίζοντας τη διδακτική πράξη με εικόνα, ήχο, κίνηση, διάλογο, αλληλεπίδραση και ανατροφοδότηση
- Να ενθαρρύνουν τη διασχολική συνεργασία και την επικοινωνία
- Να διαταράξουν τις εδραιωμένες ρουτίνες της αίθουσας είτε ενισχύοντας την εργασία σε ζευγάρια ή σε ομάδες είτε προϋποθέτοντας τη μετακίνηση όλης της τάξης σε ένα ειδικό χώρο με υπολογιστές για ένα μέρος του χρόνου τους
- Να διευκολύνουν την πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών
- Να προσφέρουν δυνατότητες για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης

Η εισαγωγή της τεχνολογίας στην εκπαίδευση προκειμένου να έχει θετική επίδραση στην ποιότητα της μάθησης, πρέπει να υπερβαίνει την απόκτηση δεξιοτήτων από μέρους των μαθητών και να εμπλέκει το χρήστη – μαθητή σε ένα ανώτερο γνωστικό επίπεδο.

Ο υπολογιστής επιπλέον μπορεί να λειτουργήσει σα μια επιπρόσθετη εναλλακτική πηγή γνώσης και πληροφόρησης και συνεπώς να μειώσει τη εξάρτηση του μαθητή από τον εκπαιδευτικό. Αυτό επιτρέπει στους μαθητές να μεγιστοποιήσουν τον ενεργό ρόλο τους στη μάθηση ενώ συγχρόνως βοηθάει στην αποφυγή της ανάλυσης της διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς σαν μια τεχνολογική διαδικασία διαβίβασης γνώσης στους παθητικούς μαθητές. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

αναβαθμίζεται και μετασηματίζεται από μοναδικό κάτοχο της γνώσης σε καθοδηγητή και συντονιστή της ομάδας. Ο μαθητής σταματάει να είναι παθητικός δέκτης και συμμετέχει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, κατανοώντας ότι η μάθηση είναι ουσιαστικά και δική του υπόθεση. Βεβαίως μια τέτοια προσέγγιση απαιτεί και μια ριζική αναδόμηση του ρόλου του σχολείου, της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της εκπαιδευτικής πολιτικής. Ο χειρισμός τέτοιου σχολικού περιβάλλοντος απαιτεί ενεργή γνωστική ανάμειξη τόσο από την πλευρά των μαθητών, όσο και από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Είναι ανάγκη οι εκπαιδευτικοί να αλληλεπιδρούν δημιουργικά με το μέσο και να διαμορφώνουν τη χρήση του (Somekh and Davies, 1991).

ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ

Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της σύγχρονης εποχής είναι η ανάπτυξη της επικοινωνίας η οποία είναι αλληλένδετη με την παραγωγή και την διάδοση της πληροφορίας. Επικοινωνούμε όλοι περισσότερο από άλλοτε και με κάθε είδους μέσα. Τα γραπτά και προφορικά μηνύματά μας διαβιβάζονται στιγμιαία σε μεγάλες αποστάσεις και ο λόγος χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο. Η επικοινωνία συντελεί στην εξέλιξη και η εξέλιξη δημιουργεί ακόμη περισσότερες ανάγκες επικοινωνίας, αφού όλο και περισσότερο τελεσφορεί η συλλογική προσπάθεια. Ο κάθε πολιτισμός παράγει γνώσεις και πρακτικές οι οποίες αποτυπώνονται στη γλώσσα του. Η υφή των γνώσεων και πρακτικών εξαρτάται άμεσα από το επίπεδο ανάπτυξης. Πολιτισμοί με μεγάλη ανάπτυξη εξασκούν σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση του εννοιολογικού πρίσματος με βάση το οποίο ερμηνεύουμε τον κόσμο. Κατά συνέπεια, η γλώσσα των πολιτισμών αυτών διαπερνά τα σύνορα τόσο του χώρου όσο και του χρόνου. Για παράδειγμα, η ελληνική γλώσσα, όντας, τουλάχιστον για τον Δυτικό πολιτισμό, η γλώσσα με την οποία εκφράστηκε αρχικά ο φιλοσοφικός στοχασμός, ο έντεχνος λόγος, η ρητορική, η ποιητική και η επιστήμη, διαμόρφωσε όρους οι οποίοι στην συνέχεια αποτέλεσαν την βάση για την ανάπτυξη ενός μεγάλου μέρους του λεξιλογίου σε άλλες γλώσσες. Η λατινική με ανάλογο τρόπο, όντας η γλώσσα στην οποία εκφράστηκε η νομοθεσία και η στρατηγική, αποτέλεσε την βάση για τη συγκρότηση της ορολογίας που άπτεται των θεμάτων αυτών.

Σήμερα με την τεχνολογική και επιστημονική ανάπτυξη, αλλά και την γενικότερη ανάπτυξη του πολιτισμού και των γραμμάτων, καθώς και της διεθνούς λογοτεχνίας, η παραγωγή εννοιών συντελείται σε πολλές χώρες ταυτόχρονα. Έτσι παρατηρείται μία τάση διείσδυσης ξένων λέξεων στα Ελληνικά. Οι αντιλήψεις σε σχέση με το θέμα δίστανται. Πολλοί το αντιμετωπίζουν με καχυποψία, ενώ άλλοι θεωρούν ότι η ελληνική γλώσσα έχει εκτεταμένες δυνατότητες αφομοίωσης ξένων εκφράσεων. Πέρα από αυτόν τον 'εξωγενή' παράγοντα, γίνεται συχνή αναφορά σε ενδογενείς παράγοντες από τους οποίους υποφέρει η γλώσσα, όπως για παράδειγμα το φαινόμενο της πολυτυπίας. Το φαινόμενο αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένας μηχανισμός εμπλουτισμού της εκφραστικής δύναμης της γλώσσας. Αυτή η ποικιλία μπορεί να συνδεθεί με τα διαφορετικά είδη ύφους. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε το ζήτημα της διατήρησης των λέξεων που προέρχονται από την λόγια παράδοση.

Παρεμφερές θέμα είναι και η ύπαρξη του ιδιολέκτου σε διάφορους τομείς δραστηριότητας (π.χ. δημόσιος τομέας).

Κύριο πρόβλημα της πολυτυπίας είναι η αβεβαιότητα που δημιουργεί στον ομιλητή ως προς την ορθότητα ενός τύπου ή μιας λέξης. Η αβεβαιότητα αυτή συνοδεύεται από μια τάση εγκατάλειψης ενός τύπου ή λέξης. Ωστόσο η ποικιλία αυτή, η οποία αυξάνει το εκφραστικό φάσμα της ελληνικής, θα πρέπει να γίνει αντικείμενο σοβαρής αντιμετώπισης. Σε αυτό το ζήτημα μπορούν να συμβάλουν και οι λεγόμενοι «γλωσσικοί πόροι» που αποτελούν την υποδομή ενός συστήματος επεξεργασίας ή εκμάθησης της γλώσσας. Η λεξική ή μορφολογική ποικιλία είναι καλό -υπό ορισμένες συνθήκες- να αποτυπώνεται στα συστήματα επεξεργασίας της γλώσσας γιατί συντελεί στην αύξηση των επιδόσεών τους (π.χ. συστήματα ανάκτησης και εξαγωγής της πληροφορίας). Έτσι, από πλευράς γλωσσικής τεχνολογίας, υπάρχει η δυνατότητα «μετρήσεων της γλώσσας» όπως χρησιμοποιείται σήμερα καθώς και δυνατότητες υποστήριξης τόσο της σύγχρονης μορφής όσο και παλαιότερων

μορφών της ελληνικής (αρχαία, βυζαντινή, κ.λπ.) Ένα ακόμη πρόβλημα προέρχεται από τους γρήγορους ρυθμούς που επιβάλλει η σύγχρονη ζωή. Μια από τις παρενέργειες αυτής της κατάστασης είναι η προχειρότητα στην παραγωγή γραπτού λόγου. Τα παραγόμενα κείμενα πολύ συχνά υστερούν γλωσσικά. Η αξιοποίηση των κατάλληλων εργαλείων γλωσσικής τεχνολογίας (π.χ. ορθογραφικοί και συντακτικοί διορθωτές κειμένου) μπορεί να διασφαλίσει την ορθότητα και την ακρίβεια της γραπτής έκφρασης. Κατά συνέπεια, το πρόβλημα αυτό ξεπερνιέται στον γραπτό λόγο. Αντίθετα, έχει σοβαρές επιπτώσεις στον προφορικό λόγο. Ειδικά στην εποχή που τα ΜΜΕ έχουν τόσο μεγάλη παρουσία στην ζωή μας, η ποιότητα του προφορικού λόγου είναι μείζονος σημασίας και μπορεί να εξασφαλισθεί μόνον με κατάλληλη εκπαίδευση των δημοσιογράφων.

Εκείνο που είναι εξαιρετικά σημαντικό για την εποχή μας είναι η ενσωμάτωση της πρωτότυπης γνώσης, η οποία παράγεται από την ελληνική επιστημονική κοινότητα στα Ελληνικά, σε πολυγλωσσικά συστήματα ανάκτησης, έτσι ώστε να είναι προσπελάσιμη ακόμη και από χρήστες που δεν μιλούν την γλώσσα μας. Αυτού του είδους οι δομές θα πρέπει να αναπτυχθούν στο πλαίσιο της κοινωνίας των πληροφοριών.

Στην γλωσσική εκπαίδευση, χάρη στην ανάπτυξη της γλωσσικής τεχνολογίας, έχει κανείς πολλές δυνατότητες αποτελεσματικής υποστήριξης της εκπαιδευτικής διαδικασίας με συστήματα που έχουν αποκτήσει γνώση της γλώσσας και μπορούν να συμπαρασταθούν στον μαθητή αποτελεσματικά. Αποτέλεσμα είναι ότι ο μαθητής μπορεί να επωφεληθεί για να κατακτήσει σωστά μία ξένη γλώσσα, καθώς και να φρεσκάρει τις γνώσεις του είτε γύρω από την μητρική του, είτε γύρω από μία δεύτερη γλώσσα που είχε κατακτήσει στο παρελθόν και δεν χρησιμοποιεί ιδιαίτερα ώστε να συντηρείται η γνώση. Τόσο η αυτοδιδασκαλία όσο και η διδασκαλία σε τάξη γίνονται περισσότερο αποτελεσματικές χάρη σε συστήματα και εργαλεία λογισμικού που αναφέρονται στη συνέχεια:

- Εργαλεία για την διόρθωση ορθογραφικών λαθών σε κείμενα, είτε αυτά είναι απλά ορθογραφικά λάθη, είτε λάθη συμφωνίας μεταξύ των λέξεων.
- Εργαλεία επισήμανσης συντακτικών λαθών
- Εργαλεία υφολογικής εκτίμησης
- Εργαλεία φωνητικής μεταγραφής οποιασδήποτε λέξης
- Σύστημα εκτίμησης της ορθότητας προφοράς
- Σύστημα μετατροπής κειμένου σε φωνή και φωνής σε κείμενο
- Ειδικά ηλεκτρονικά χρηστικά λεξικά για παιδιά στο επίπεδο του δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου
- Εργαλείο αυτόματης αναγνώρισης και κλίσης οποιασδήποτε λέξης του γενικού λεξιλογίου
- Εργαλεία αυτόματης αναγνώρισης της θέσης του τόνου κλπ.

Σήμερα είμαστε ενώπιον μίας «de facto» αλλαγής της συμπεριφοράς των μαθητών. Μπορούμε να διαπιστώσουμε τα εξής στοιχεία αυτής της αλλαγής:

α) Οι μαθητές δεν μαθαίνουν ή δεν θέλουν να μαθαίνουν από τα βιβλία

β) Δίνουν ένα μεγάλο μέρος του χρόνου τους στην τηλεόραση, στο διαδίκτυο, στα ηλεκτρονικά παιχνίδια και στο κινητό τηλέφωνο

γ) Μαθαίνουν επικοινωνώντας

δ) Η ηλεκτρονική τεχνολογία τους κινεί το ενδιαφέρον και μέσα από την χρήση της αποκτούν κάποιες «δεξιότητες».

Έχουν όμως αλλάξει και οι ανάγκες της ζωής. Εκτός από γνώσεις και δεξιότητες, ο σύγχρονος πολίτης έχει ανάγκη από κάποιες ιδιότητες για να αντιμετωπίσει την πληροφοριακή έκρηξη, την πολυπλοκότητα της σύγχρονης ζωής και το ισχυρά ανταγωνιστικό περιβάλλον χωρίς να αλλοτριωθεί. Οι ιδιότητες αυτές είναι:

1. Αυξημένη μεθοδικότητα και συγκρότηση
2. Ειδική τεχνογνωσία και καλύτερη εποπτεία του σύγχρονου κόσμου

3. Αυξημένη κοινωνικότητα
4. Ευαισθησία στις πολιτισμικές αξίες
5. Ικανότητα για καλύτερες επιλογές της πληροφορίας με κριτήρια την αντικειμενικότητα και την διαχρονική αξία.

Κύριο θέμα είναι ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου του δασκάλου. Ο νέος ρόλος του, εφόσον ο Η/Υ μπορεί να αναλάβει μέρος της «ρουτίνας της εκπαίδευσης», μπορεί να γίνει περισσότερο επιτελικός. Φυσικά πρέπει να κρατήσει τον ρόλο του εμπνευστή, αλλά να παίζει και ρόλο καθοδηγητή στην επιλογή της χρήσιμης πληροφορίας.

Ο Η/Υ μπορεί να αναλάβει αυτό που χαρακτηρίστηκε «ρουτίνα της εκπαίδευσης», δηλαδή, να «τσεκάρει» σωρεία ασκήσεων για την ορθότητά τους, να διορθώνει τον μαθητή σε λάθη πράξεων, να διορθώνει τα ορθογραφικά/συντακτικά λάθη του μαθητή κλπ. Το εκπαιδευτικό λογισμικό διαθέτει κάποιες επί πλέον δυνατότητες από το βιβλίο και την τηλεόραση. Αυτές συνοψίζονται ως εξής:

- α) Διασύνδεση της πληροφορίας
- β) Εύκολη αναζήτηση και προσπέλαση στην πληροφορία
- γ) Μετατροπή της πληροφορίας από το ένα μέσο στο άλλο
- δ) Διάδραση και συνδυασμός του παιχνιδιού με την μάθηση, καθώς και επιβράβευση των προσπαθειών του μαθητή
- ε) Ειδική πρόβλεψη για παιδιά με δυσκολίες στην μάθηση
- στ) Ύπαρξη ειδικών εργαλείων για αποτελεσματικότερη γλωσσική εκπαίδευση.
- ζ) Προεπιλογή της πληροφορίας από το διαδίκτυο.

Η τελευταία δυνατότητα σχετίζεται με τον επιτελικό ρόλο του δασκάλου ο οποίος θα έχει την γνώση των πηγών του διαδικτύου και σκοπό να υποβοηθήσει την συνεργατική και διερευνητική μάθηση στην τάξη του, δημιουργώντας έτσι ένα ανθρώπινο δίκτυο μαθητών γύρω από κάποια ενδιαφέρουσα θεματολογία.

Νομίζω ότι όλοι θα συμφωνήσουμε ότι έχουν εμφανιστεί νέοι τύποι κειμένων που απαιτούν διαφορετικές στρατηγικές για την προσέγγισή τους, π.χ. το υπερκείμενο ή τα πολυτροπικά κείμενα. Τα κείμενα σήμερα επικοινωνούν μαζί μας με πολλούς τρόπους. Με τη γραμματοσειρά τους, με τις εικόνες που τα πλαισιώνουν. Η σύγκριση δύο διδακτικών εγχειριδίων ενός από την περασμένη δεκαετία και ενός σύγχρονου θα καταδείξει τη διαφορά. Ένα ξερό κείμενο σήμερα είναι απωθητικό για το μαθητή που βομβαρδίζεται στην καθημερινότητά του από εικόνες. Η πολυτροπικότητα των κειμένων είναι ένας τομέας που διερευνάται στην εποχή μας από ειδικούς στους τομείς της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας (Kress 1995, Shapiro 1996, Snyder 1998, Berger 1998, Ann 1997). Η πλατιά χρήση της εικόνας όχι μόνο στη διαφήμιση αλλά γενικότερα στις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας προβάλλει το αίτημα για εκπαίδευση των μαθητών στην ανάγνωση αυτών των νέων πολύσημων κειμένων (Γιακουμάτου, 2003).

Η ανάλυση των κειμένων θα πρέπει να περιλαμβάνει όχι μόνο τα γλωσσικά στοιχεία τους αλλά και τα μη γλωσσικά (το είδος των φωτογραφιών καθώς και τη θέση και την έκταση που αυτές καταλαμβάνουν, το είδος της γραμματοσειράς, τα χρώματα που χρησιμοποιούνται). Το κείμενο μετεξελίσσεται στην εποχή μας λόγω και των ραγδαίων εξελίξεων της τεχνολογίας ενσωματώνοντας οπτικο-ακουστικά ερεθίσματα. Η πολυτροπικότητα αναδεικνύεται σε θεμελιώδη παράμετρο κάθε κειμένου και οφείλουμε ως εκπαιδευτικοί να παρέχουμε τα εφόδια στους μαθητές μας ώστε να είναι σε θέση να αποκωδικοποιήσουν τα μηνύματα που τους περιβάλλουν. Το εικονικό μήνυμα απευθύνεται σε έναν δέκτη εντελώς ανυποψίαστο κι επομένως ευάλωτο. Συχνά έχουμε συναντήσει δημοσιεύματα που κατηγορούν τους μαθητές για έλλειψη κριτικού πνεύματος, η ερώτηση όμως επιστρέφει σε εμάς: τι έχουμε κάνει για την οπτική εκπαίδευση των μαθητών μας; Η εκπαίδευση δεν είναι δυνατόν να κατευθύνει τα οπτικά μηνύματα, αλλά μπορεί να ενεργήσει πάνω στα φίλτρα της πρόσληψής τους. Η σύγκλιση των τεχνολογιών, τηλεφώνου, τηλεόρασης, υπολογιστών, επιτρέπει τη μετεξέλιξη της γλώσσας και θέτει υπό αμφισβήτηση τις θεμελιώδεις παραδοχές μας για το ρόλο της γραπτής έκφρασης στη διδασκαλία. Η κυριαρχία του υπερκειμένου μέσα από τη διάδοση του διαδικτύου μας οδηγεί σε έναν κόσμο, όπου η λέξη είναι ένας δεσμός σε

άλλο κείμενο, σε εικόνα, σε ήχο. Τα κριτήρια που εφαρμόζαμε στην κειμενική ανάλυση δε μας καλύπτουν πλέον. Οι παραδοσιακοί κανόνες σύνταξης της παραγράφου δε μας βοηθούν πια. Πως μπορούμε να αναλύσουμε ένα ψηφιακό κείμενο, καθώς τα όρια του δεν είναι πλέον διακριτά αλλά ρευστά; Υπάρχουν ερευνητές (Dyer, 1990) που υποστηρίζουν ότι καθώς η εικόνα τείνει να κυριαρχήσει, αμβλύνονται τα προβλήματα της οικουμενικής γλώσσας που προϋποθέτει η παγκοσμιοποίηση με την ουδετεροποίηση της επικοινωνίας. Από την άλλη πλευρά όμως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η αντίληψη μιας εικόνας είναι το αποτέλεσμα των αξιών του πολιτισμού μας.

Μια συχνά εμφανιζόμενη παρανόηση στους εκπαιδευτικούς είναι ότι ένα λογισμικό θα αντικαταστήσει το μάθημά τους. Όσοι έχουν ασχοληθεί με τις ΤΠΕ ξέρουν ότι τέτοιου είδους λογισμικό δεν υπάρχει. Υπάρχουν σίγουρα λογισμικά υποστηρικτικά του εκπαιδευτικού έργου. Όλοι οι εκπαιδευτικοί πιστεύω πως θα συμφωνούσαμε στο ότι η μετασχηματιστική δύναμη του γραψίματος κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας παραγνωρίζεται στο ελληνικό σχολείο. Δηλαδή δε μας ενδιαφέρουν τα αποτελέσματα, η εργασία του μαθητή στην παραδοτέα της μορφή και δεν ασχολούμαστε καθόλου σχεδόν με τη διαδικασία συγγραφής.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει να παρακολουθήσουμε το μετασχηματισμό ενός κειμένου μέσα από την επαναδιατύπωσή του όπως και να προχωρήσουμε σε μια αξιολόγηση από τους συμμαθητές. Η αξιολόγηση ενός κειμένου μέσα στην τάξη από τους συμμαθητές προκαλεί ενδιαφέρον στους μαθητές. Ο καθηγητής γίνεται μέλος αυτής της κοινότητας διευκολύνοντας την αναζήτηση όπως κάνουν και τα άλλα μέλη και δεν περιορίζεται στην επιμέτρηση των λαθών. Η διάρκεια της ενασχόλησης με το αντικείμενο επιμηκύνεται αλλά παράλληλα αυξάνεται η συνειδητοποίηση του επικοινωνιακού ρόλου του κειμένου των μαθητών. Εφόσον επιτύχουμε να εμπλέξουμε τους μαθητές μας περισσότερη ώρα στη συγγραφή της εργασίας τους αυτόματα έχουμε αυξήσει και την ώρα που οι μαθητές «μαθαίνουν» (Γιακουμάτου, 2001).

Πολλές φορές οι μαθητές μας δυσκολεύονται να αρχίσουν την έκθεσή τους. Θα μπορούσαμε να τους προτείνουμε μια σειρά διαδικασιών που θα τους διευκολύνουν μια που δεν υπάρχει μια συνταγή για όλους. Σε άλλους λειτουργεί ο σκελετός, σε άλλους η αυτόματη γραφή. Θα μπορούσαμε να συζητήσουμε τι λειτουργεί στον καθένα αντλώντας και από την εμπειρία μας. Φυσικά δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε την ύπαρξη κινήτρου για να γράψει ο μαθητής και φροντίζουμε να παρέχουμε τα κατάλληλα ερεθίσματα, ιδέες για προβληματισμό σχετικά με το ζήτημα. Η ανασκόπηση είναι μια δραστηριότητα που συμβαίνει καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής. Αλλαγές επέρχονται ανά πάσα στιγμή και χωρίς μεγάλο κόστος, το κείμενο είναι ρευστό και οι αλλαγές δεν κοστίζουν. Η ευκολία με την οποία επιφέρουμε αλλαγές απελευθερώνει το μαθητή, ο οποίος μπορεί να ασχοληθεί με την ουσία του γραπτού του. Τώρα υπάρχει πλέον στη διάθεσή μας ένα κείμενο αναφοράς εύκολα ορατό από τον καθηγητή και τους συμμαθητές. Οι διορθώσεις διευκολύνονται καθώς ο μαθητής αποστασιοποιείται ευκολότερα από το κείμενό του (Κουτσογιάννης, 2000). Θα πρέπει όμως να είμαστε προσεκτικοί ώστε να αποφυγούμε το απευθείας γράψιμο και την έλλειψη προσεκτικού σχεδιασμού από την πλευρά του μαθητή.

Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ των σχολείων. Οι μαθητές μέσα από πραγματικές συνθήκες επικοινωνίας αποκτούν κίνητρα να βελτιώσουν τη γραπτή τους έκφραση με αρωγό το δάσκαλο και μαθαίνουν μέσα από μια ενεργή διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης. Σε εξέλιξη βρίσκεται μια συνεργασία μεταξύ σχολείων όπου οι μαθητές ανταλλάσσουν απόψεις και ασκούν κριτική πάνω σε βιβλία λογοτεχνίας που διαβάζουν. Η δυνατότητα επίσης να επικοινωνήσουν με το συγγραφέα παρουσιάζει αρκετό ενδιαφέρον καθώς αρκετοί συγγραφείς διαθέτουν προσωπική σελίδα στο διαδίκτυο (Νικολαΐδου, 2000).

Σχεδιασμός εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και Ενδεικτικές δραστηριότητες

Πιο κάτω αναφέρονται μερικές αρχές σχεδίασης στις οποίες πρέπει να στηριχτούν οι εκπαιδευτικοί, όταν σκοπεύουν να σχεδιάσουν κάποιες εκπαιδευτικές δραστηριότητες για οποιοδήποτε πρόγραμμα στον υπολογιστή ανεξάρτητα από τον τύπο των δραστηριοτήτων.

Συναισθηματική διάσταση: α) οι εκπαιδευτικοί στο σχεδιασμό τους πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις πολιτιστικές αξίες και διαφοροποιήσεις των μαθητών όπως το φύλο, τη θρησκεία, την εθνικότητα, β) πρέπει να δίνουν σημασία σε παράγοντες που δημιουργούν θετικά κίνητρα στα παιδιά για

ενασχόληση με τον υπολογιστή σε σχολικό επίπεδο.

Αναπαραστάσεις και νοητικά μοντέλα: Στην εκπαιδευτική διαδικασία σημαντικό ρόλο παίζουν οι κατάλληλες αναπαραστάσεις και απεικονίσεις όπως οι λέξεις, τα γραφικά, τα διαγράμματα κλπ.

Οι δραστηριότητες πρέπει να στοχεύουν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης: Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης σχετίζεται με την ευελιξία των γνώσεων, την πληροφοριακή υποδομή και την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων.

Μερικές ενδεικτικές δραστηριότητες που θα μπορούσαν οι εκπαιδευτικοί να εφαρμόσουν στους μαθητές τους με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών είναι:

- Συλλαβισμός και σύνθεση λέξεων: απευθύνεται σε παιδιά μικρής σχολικής ηλικίας (δημοτικό σχολείο) και στόχος είναι να μάθουν τα παιδιά να διαβάζουν, να αναγνωρίζουν και να επιλέγουν ανάμεσα σε πολλές, τις συλλαβές από τις οποίες αποτελείται μια λέξη. Στη συνέχεια να φτιάχνουν κατάλληλες ομάδες με τις συλλαβές, να τις συνθέτουν και να δημιουργούν μιας σωστή λέξη. Εδώ απαιτείται η εξοικείωση με το ποντίκι του υπολογιστή, ενώ η τάξη πρέπει να είναι οργανωμένη σε ομάδες εργασίας.
- Τα γένη των ουσιαστικών: πάλι για παιδιά δημοτικού σχολείου, στόχος είναι να μάθουν τα παιδιά να αναγνωρίζουν μέσα σε ένα κείμενο τα ουσιαστικά και να τα ομαδοποιούν κατά γένος. Να μπορούν στη συνέχεια να τα επιλέγουν με το ποντίκι, να τα αντιγράφουν και να τα επικολλούν οπουδήποτε θέλουν.
- Σχηματισμός προτάσεων: μέσα από τέτοιου είδους δραστηριοτήτων που έχουν σα στόχο τη δόμηση μιας σωστής συντακτικά πρότασης, οι μαθητές εξασκούνται στη σύνταξη του γραπτού λόγου, μαθαίνουν να ταξινομούν και να ενώνουν σωστά συντακτικά τις λέξεις και να δομούν με αυτόν τον τρόπο απλές προτάσεις. Εδώ οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν κάπως καλά τη χρήση του κειμενογράφου (Word) για να μπορούν να συγγράφουν απλά κείμενα.
- Ταξινόμηση ρημάτων: στόχος είναι να μάθουν οι μαθητές να κατηγοριοποιούν ρήματα ανάλογα με την κατάληξή τους. Να φτιάχνουν πίνακες στο Word, να τους μορφοποιούν και να αντιγράφουν μέσα τους έτοιμα στοιχεία.
- Δημιουργία πλαγιότιτλων: εδώ στόχος είναι να μπορούν οι μαθητές να βάζουν μία λεζάντα κάτω από μία εικόνα, ή να δίνουν τίτλο σε μια εικόνα. Οι μαθητές καλούνται να περιγράψουν μια εικόνα και στη συνέχεια με τη βοήθεια του Word να βάλουν ένα τίτλο πάνω ή κάτω από την εικόνα.
- Δημιουργία περιλήψεων: μέσα από τη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές μαθαίνουν να επικεντρώνονται στα βασικά σημεία ενός κειμένου και να τα μεταφέρουν με σωστό τρόπο έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η νοηματική απόδοσή του. Αυτού του είδους οι μαθησιακές δραστηριότητες αυξάνουν την κριτική ικανότητα του παιδιού και το βοηθούν στη μελέτη και ανάγνωση διάφορων κειμένων. Πρέπει τα παιδιά να διαβάσουν λογοτεχνικά κείμενα και να τους εξηγήσουμε τη χρησιμότητα της περίληψης, καθώς επίσης και τον τρόπο σκέψης που ακολουθούμε όταν θέλουμε να κάνουμε μια περίληψη.
- Γράψιμο γράμματος: τέτοιου είδους δραστηριότητες εξοικειώνουν τα παιδιά με μορφές γραπτής έκφρασης όπου ο περιορισμός του χώρου, η σαφήνεια και η περιεκτικότητα του λόγου δημιουργούν επιπλέον δυσκολίες. Η δραστηριότητα αυτή εξασφαλίζει την ευκαιρία στους μαθητές να εξασκηθούν στη σελιδοποίηση, τη μορφοποίηση ενός κειμένου με τη χρησιμοποίηση της κατάλληλης γραμματοσειράς, έτσι ώστε να αντιληφθούν τις δυνατότητες που παρέχει το Word.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα συμπεράσματα σε αυτή την εισήγηση μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω. Η προσέγγιση του μαθησιακού στόχου με τη βοήθεια του υπολογιστή επιτυγχάνεται με ευχάριστο και

διασκεδαστικό τρόπο σε σχέση με την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας. Οι μαθητές αναπτύσσουν συνεργατικότητα προκειμένου να επιτύχουν το στόχο τους. Μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες εμπλουτίζεται η ικανότητα των μαθητών στην ανακάλυψη της γνώσης κάτι το οποίο δίνει ελευθερία στη μαθησιακή διαδικασία. Οι Νέες Τεχνολογίες λειτουργούν σαν μια εναλλακτική πηγή γνώσης και ανεξαρτητοποιούν το μαθητή από τους εκπαιδευτικούς τους. Επίσης οι μαθητές συνειδητοποιούν ότι η μάθηση δεν είναι μια παθητική μεταφοράς γνώσης από τον εκπαιδευτικό στο μαθητή, αλλά μια ενεργή διαδικασία που αφορά και τον εκπαιδευτικό και το μαθητή.

Σίγουρα οι νέες τεχνολογίες δεν αποτελούν και δεν πρέπει να θεωρούνται πανάκεια για την εκπαίδευση. Η θέση τους είναι να συμβάλλουν με τα μέσα που διαθέτουν στην εξέλιξη των διδακτικών θεωριών και την ανάπτυξη νέων εκπαιδευτικών τεχνικών. Οι νέες τεχνολογίες παρέχουν κίνητρα μάθησης στους μαθητές μας κυρίως λόγω των πολυμεσικών δυνατοτήτων αλλά και της δυνατότητας αλληλεπίδρασης. Στα θεωρητικά μαθήματα διευκολύνουν την επικοινωνία και την έκφραση και μέσα στην τάξη αλλά και μεταξύ των σχολικών μονάδων ενώ ενισχύουν τη διαχείριση πληροφοριακού υλικού όπως και τη διερευνητική μάθηση.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γιακουμάτου, Τ., 2001 Μια πρόταση για τη διδασκαλία της έκθεσης. Ανακοίνωση στο 1^ο συνέδριο για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Σύρος 2001.
2. Κελεσιδής, Ε., (2001) Δημοτικά σχολεία της Ελλάδας: «Από τη σχολική τάξη στον κυβερνοχώρο». Περιοδικό Virtual School, The Sciences of Education Online. Τόμ. 2, τευχ. 2 – 3.
3. Νικολαΐδου, Σ., - Γιακουμάτου, Τ., (2001) Διαδίκτυο και Διδασκαλία, Κέδρος, σ. 222, Αθήνα.
4. Παπαδόπουλος, Γ., Η πληροφορική στο σχολείο: ο σχεδιασμός και το έργο του Π.Ι. άρθρο στην αναβάθμιση Πρωτ. Και Δευτερ. Εκπ. Πρακτικά ημερίδας, Π.Ι. Αθήνα 1999.
5. Τζωρτζακάκης, Γ., Πολάκης, Γ., (1999) Η πληροφορική στην Εκπαίδευση: Προβληματισμοί από τη σκοπιά των εκπαιδευτικών. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 109 σ. 83 – 92.
6. Ann, M., (1997) Visual Intelligence: Perception, Image and Manipulation in Visual Communication, State University of New York.
7. Dyer, G., (1990) Advertising as communication, Routledge, London.
8. Fraser, et al. (1998) Learning activities and Classroom Roles with and Without the Microcomputer, Open University, London.
9. Fisher, R., (1993) Problem Solving in Primary Schools, State University of New York.
10. Kress, Gunther, Leeuwen Van Leo 1995 Reading Images: The Grammar of Visual Design, Routledge.
11. Shapiro, M., (1996) Words, Script and Pictures: Semiotics of Visual Language, Braziller.
12. Snyder, I., (1998) Page to Screen: Taking Literacy into the Electronic Era, Routledge.
13. Somekh, B., and Davies, R., (1991) Towards a pedagogy for information Technology, Curriculum Journal, 2, 2, 153 – 170.
14. Trushell, J., Maitland, A., and Burrell, C., (2003) Pupils' recall of an interactive storybook on CD – ROM. Journal of Computer Assisted Learning, Vol 19 No1,80 – 89.